

Görsel Sanatlar Eğitimi

visual arts education

Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri

Prof.Dr. Vedat ÖZSOY

Prof. Dr. Vedat ÖZSOY

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri

ISBN 978-605-318-131-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2015, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

3. Baskı: Haziran 2015, Ankara

Yayın-Proje Yönetmeni: Ayşegül Eroğlu

Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan

Kapak Tasarımı: Çağlar Akdoğan

Baskı: Ayrıntı Basım Yayın ve Matbaacılık Ltd. Şti
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 770. Sokak No: 105/A
Yenimahalle/ANKARA
(0312-394 55 90)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 13987

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

ÖN SÖZ

Çeşitli görsel sanat alanlarını oluşturan şekiller ve biçimler topluluğunun eğitimi ve öğretimi aileden ve okul öncesinden başlar. Küçük bir çocuğun parmağıyla toprağa gelişigüzel çizdiği karalamalarla, kalem tutmayı öğrendikten sonraki doğaçlama olarak ortaya çıkardığı şekiller daha sonra anlamlı ifadelere dönüşür. Bu karalamalarda araştırmacıların henüz keşfedemedikleri çok değişik anlatımlar ortaya çıkar. İşte bu yaşlarda insanın görsel sanatlarla olan ilişkisi başlar. Çocuğun okula başladığında alfabeyi öğrenmesi, onun harf şekillerini ve bunlar arasındaki düzenli ilişkiyi kavramasını sağlar. Öğrendiği yazıyla ileride düşüncesini, görsel sanat şekilleri ve biçimleriyle de düşüncesinin zihinsel, ruhsal ve duygusal içeriklerini somutlaştıracaktır artık. Bu aşamada okullarda resim (iş) dersleri bu çabaların plânlı ve programlı gerçekleştirilmesi için düzenlenir.

Bugün resim ve resim-iş eğitimi olarak adlandırdığımız, aslında tüm görsel sanatları ve çeşitli tasarım alanlarını içeren eğitim ve öğretim alanının uzun bir geçmişi ve kuramsal temelleri vardır. Okullaşmada ve öğretmen yetiştirmede esas alan olarak artık dünyanın hemen her ülkesinde kabul görmüş olan görsel sanatlar eğitimi, bizde de bir geçmişe sahiptir.

Bu eğitimin iki temel dayanağı olan “görsel sanatlar” ve “eğitim”in tarihten getirdiği bilgi ve deneyim birikimi, görsel sanatlar eğitiminde birleşmiş ve çok da yeni olmayan bir bilimsel alan (disiplin) olarak yıllardır çocukların sanat yoluyla eğitilmelerine katkıda bulunmuştur.

Her eğitim ve öğretim düzeyinde görsel sanatlarda verilen eğitim kuşkusuz her toplumun kültürüne, önceliklerine, ihtiyaçlarına ve sosyo-ekonomik durumuna göre biçimlenmekte ve çeşitlilik göstermektedir. Görsel sanatlarda ve bilimde yaşanan gelişmelerin yanısıra yapılan araştırmalarla son yıllarda dünyanın çeşitli ülkelerinde olduğu gibi bizde de görsel sanatlar eğitimi alanı önemli değişimler yaşamıştır. Ülkelerde sanat eğitimi için geliştirilen çerçeve politikalar, güzel sanatlar liselerinin açılışı, normal liselerde özel sanat bölümlerinin kurulması, ilköğretimde bu derslere ayrılan sürelerin artırılması, görsel sanatlar eğitimine olan ilginin öğretmen yetiştiren kurumlara yansımaları gibi gelişmelerin bazıları bizde de görülmüştür.

Bugün üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarında herbiri farklı alanlarda araştırmalar yapan profesyonel görsel sanatlar eğitimcilerinin artarak yetiştirildiğine tanık oluyoruz. Buna paralel olarak görsel sanatlar eğitimi alanının dil, iletişim, fen ve sosyal bilim alanları gibi diğer disiplinlerdeki gelişmelerden etkili ve geniş bir biçimde yararlandığını da görüyoruz. Bu meslek alanındaki diğer canlı gelişmeler özellikle üniversitelerde, devlet destekli ve özel eğitim kuruluşlarında

da kendini göstermektedir. Görsel sanatlar eğitimindeki diğer gelişmeler, kamu ve özel sektörün eğitim alanına yönelik süreli bilimsel dergileri yayınlamaya başlaması, görsel sanatlar eğitimcilerinin müze eğitimi, program geliştirme, ölçme ve değerlendirme gibi özel konu alanlarına yoğunlaşmaları ve her ülkede bu alanın eğitimine yönelik mesleki örgütlerin ve derneklerin kuruluşu, tüm eğitim alanlarıyla birlikte bu alanda da standartların belirlenmesi gibi çok çeşitli alanlarda ortaya çıkmaktadır.

Alanda yaşanan değişimin diğer bir göstergesi, yeni düşüncelerin ortaya atılmasının kazandığı hızdır. Son otuz yılda kavramların çok çeşitlenmesi bu alanı zenginleştirmiştir. Bunlar ders öğretim programlarındaki gerekçeler, öğretim stratejileri, öğretmen yetiştirme yöntemleri, değerlendirme ve araştırma işlemleridir. Bütün bu gelişmeler bir bakıma bu alanda yaşanan çoğulculuğu göstermektedir. Ulusal ve uluslararası konferanslar ve makaleler çok farklı görüşlerin dile getirildiği ve bazen de yarıştığı ortamlar olmuştur. UNESCO, InSEA (International Society for Education through Art), WAAE (World Alliance for Arts Education) gibi uluslararası kültür ve eğitim kuruluşları farklı ülkelerin görsel sanatlar eğitimindeki durumlarını, sorunlarını, deneyimlerini ve önerilerini paylaştıkları bilimsel ve sanatsal ortamlar sunmuşlardır.

Bu kitabın hazırlanış amacı, bir yandan tüm bu gelişmelere yönelik bilgiler verirken, diğer yandan da ülkemizde ve diğer ülkelerde görsel sanatlar eğitiminin tarihsel gelişimini ve bu eğitim alanının oluşumuna katkı yapan düşünce, araştırma, uygulama ve deneyimleri geniş bir özet olarak bu alana ilgi duyan okuyuculara, görsel sanatlar öğretmenlerine (resim-iş) ve bu alanda araştırma yapacak olanlara bir hizmet olarak sunmaktır. Yerli ve yabancı çok çeşitli kaynaklardan yararlanmanın yanı sıra kişisel gözlem, deneyim ve bilgi birikimine dayalı olarak hazırlanan bu kitapta kuşkusuz eksiklikler ve yanlışlar olmuş olabilir. Ancak ülkemizde görsel sanatlar eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri alanındaki kaynakların son derece sınırlı olması bu çalışmanın kaleme alınmasında temel gerekçe olmuştur.

Son yıllarda Türkiye’de eğitim alanında yaşanan değişim ve gelişmelere, görsel sanatlar (resim-iş) eğitimi alanında bir katkı yapacağı umuduyla bu eseri değerli okuyucuların takdirine sunuyor, bu kitabın hazırlanma sürecinde gösterdikleri yardım ve sabırlarından dolayı eşim Fatma Birgül Özsoy’a, kızlarım Setenay ve Selenay’a teşekkür ediyorum. *Ankara 2003.*

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖN SÖZ

Görsel sanatlar eğitimi alanında bir temel kitap niteliğinde olan bu eserin ilk basıldığı tarihte ilk ve ortaöğretim kurumları eğitim programlarında yer alan Resim-İş ve Resim Derslerinin adı, ikinci baskının gerçekleştiği 2007 yılında bu kitabın ilk bölümünde ifade edildiği gibi değiştirilerek “Görsel Sanatlar” olmuştur. Ancak bu alanın ülkemizdeki tarihine de değindiği için kitabın adında bir değişiklik yapılmamıştır.

Kitabın görsel sanatlar alanıyla ilgilenen her eğitimcinin her dönem yararlanmasına kaynaklık edebilecek bilgilerle oluşturulmuş olması, güncelliğini sürdürmesini sağlamaktadır. Eski adıyla Resim-İş, yeni adıyla Görsel Sanatlar olan ve bireylerin estetik eğitimine önemli katkılar yapan bu derslerin hangi ihtiyaçlardan dolayı ortaya çıktığı, nasıl bir evrim geçirdiği, gerek eğitim ve bilim, gerekse teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmelerden nasıl etkilendiği ve her defasında kendisini yeniden nasıl biçimlendirdiği konularını merak edenler için bu kitap önemli bir referans kaynağı olmaya devam etmektedir.

Kitapta kopya yönteminden, doğalcı yönetime, çocuk ve müfredat merkezli öğretim yöntemlerinden, yaratıcı ve özgür anlayış tabanlı yöntemlere uzanan gelişmeler özetlenirken ağırlık özellikle 1990’lı ve 2000’li yıllarda etkili olmuş “Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemine (ÇAGSEY)” verilmiştir. Tüm bu eğitim kuram ve yöntemlerinin etkileri bugünkü sanat eğitiminin zengin içeriğini oluşturmuştur. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sanat eğitimi bir evrim geçirmektedir. Nitekim bu kitapta yer alan kuram ve yöntemleri reddetmeyen ancak güzel sanatlar (fine arts) tabanlı olmaktan çok görsel sanatlar (visual arts) tabanlı bir anlayış ve düşünceyle hareket eden, “Görsel Kültür Kuramı ve Eğitimi Yöntemi”nin 21nci yüzyılın ilk çeyreğinde sanat ve tasarım eğitiminde etkili olmaya başladığını görüyoruz. Bu kitaba sığdırılması çok güç olması dolayısıyla bu yöntem ve temel çıkış düşüncesi hakkında başka yayınların yapılması gerekmektedir. Bunları da yakında göreceğimizi umut ederek, üçüncü baskısını üstlenen PEGEM A yayın evine ve kapak tasarımını yapan sevgili Çağlar Akdoğan’a teşekkür eder, kitabın okuyuculara yararlı olmasını dilerim.

Prof.Dr. Vedat Özsoy

Ankara, 20 Mart 2015.

Prof. Dr. Vedat ÖZSOY

Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinde dünyaya geldi (19 Haziran 1956). 1978'de Gazi Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nü bitirdi. Fethiye (Muğla) Lisesinde resim öğretmenliğini yaptı (1979-1980). Kültür Bakanlığı Kayseri Devlet Güzel Sanatlar Galerisi Müdürlüğü görevini yerine getirdi (1980-1987). Berlin Goethe Enstitüsü'ne devam etti (1983). Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü'nde lisans tamamlama yaptı ve bu bölüme Araştırma Görevlisi oldu (1987).

İngiltere Birmingham City Üniversitesi Institute of Art and Design'da Yüksek Lisansını (1991), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Doktorasını (1995), Arizona State University College of Fine Arts'da Post-Doktorasını (1996-97) tamamladı. Mili Eğitim Bakanlığı Resim-İş Dersi Öğretim Programı Geliştirme Komisyonu başkanlığı yaptı (1992). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri program geliştirme çalışmaları ve hizmet içi kurslarına eğitici olarak katıldı (1991-2012). 1989'da Resim-İş Eğitimi alanında Doçent ve 2004'te Profesör oldu.

Yükseköğretim Kurulu, Eğitim Fakülteleri program Geliştirme Çalışma Gurubu, Fakülte-Okul İşbirliği Programı Çalışma Gurubu ve Akreditasyon Çalışma Gurubu Üyelikleri görevlerinde bulundu (1997-2002). İngiltere'de Teacher Agency'de ve ABD Harvard Graduate School of Education'de akreditasyon uzmanlığı seminerlerine katıldı (1999). European League of the Institute of the Arts'a ve International Council of Fine Arts Deans (ELIA) ve Birmingham City Üniversitesi tarafından düzenlenen Kalite Güvencesi Uzmanlığı Eğitimine katıldı (2008).

Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu Yönetim kurulu üyeliği yaptı (2000-2004). Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği'ni (GÖRSED) kurdu (2003). Üyesi olduğu International Society for Education Through Art'ın (InSEA) 7. Avrupa Bölge Kongresinin Türkiye'de düzenlenmesinde etkili oldu (2004). İki dönem InSEA Dünya Konseyi üyeliğine seçildi (2008-2014) ve 2014-2017 dönemi için InSEA Genel Sekreterliğine atandı.

"Görsel Sanatlar Eğitimi: Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri (2004/2007)", "Görsel Sanatlar Eğitimi - Makaleler (2008)" ve "Görsel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri - Resim-İş Eğitimi" (A.O. Alakuş'la birlikte-2009) adlı kitapları yayımlandı. GÖRSED'in yayımlandığı "Yöntem ve Teknikleriyle Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar", "Sanat Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları", "İlköğretim Sanat Öğretimi Yöntemleri", *International Society for Education Through Art (InSEA) 7th European Regional Congress Proceedings* (O. Kırıçoğlu ile birlikte 2005) kitaplarda editörlük yaptı. "International Yearbook for Research in Arts Education 2014/2" (Yayımlayan: International Network for Research in Arts and Education: INREA/Germany) adlı uluslar arası kitapta "Arts Education and Violence in Schools" başlıklı yazısı bölüm olarak yayımlandır.

Çeşitli bilimsel ve sanatsal dergilerde çok sayıda makalesi yayımlandı, ulusal ve uluslar arası kongrelere, gurup ve karma resim sergilerine katıldı. Görsel sanatlar (resim-iş) ve tasarım eğitimi alanında 17 Yüksek lisans ve 13 doktora tezini yönetti.

Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar, Fakültesi Dekanlığı görevini yerine getirdi (2005-2008). TED Ankara Özel Okulları Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Geliştirme Komisyonuna danışmanlık yaptı (2013-2014).

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dekanlığı görevini yerine getirdi (2008 - 2015). Vedat Özsoy halen bu kurumda öğretim üyesi olarak eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetlerini sürdürmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

Görsel Sanatlar Eğitiminde Tanımlar, Kavramlar ve Yanılgılar

Görsel Sanatlar Eğitimini Adlandırma Sorunu	3
İnsan ve Sanat	6
Sanatın Hayata Katkısı ve Gerekliliği.....	8
Sanatın Tanımı.....	10
Sanatın Sınıflandırılması ve Adlandırılması	12
Eğitim.....	13
Eğitimin Tanımı.....	13
Eğitimin Amacı.....	15
Eğitimin Düşünsel Temelleri	15
Eğitimde Yeni Değerler.....	19
Eğitimde Yeni Paradigmalar	19
Düşüşteki Bilimsel Paradigma	20
Yükselen Bilimsel Paradigma.....	21
Yükselen Yeni Paradigmada Bilginin Değeri ve Eğitimdeki Yeri	21
Yeni Paradigmada Eğitimin Amacı.....	22
Öğrenmeyi Öğrenme	23
Birinci Bölümün Kaynakçası	25

2. BÖLÜM

Görsel Sanatlar ve Eğitim

Görsel Sanatlar, Tasarım ve Estetik.....	28
Görsel Sanatların Doğası	29
Görsel Sanatların Önemi.....	31
Bir İletişim Aracı Olarak Görsel Sanatlar	32
Bir Anlatım Aracı Olarak Görsel Sanatlar	33
Algısal Duyarlık Aracı Olarak Görsel Sanatlar.....	34
Etik ve Estetik Değer Aracı Olarak Görsel Sanatlar.....	34
Bilme ve Anlama Aracı Olarak Görsel Sanatlar	35
Yaratıcılık Aracı Olarak Görsel Sanatlar	36

Yetenek Geliştirme Aracı Olarak Görsel Sanatlar	38
Hayatta ve Eğitimde Dengenin Aracı Olarak Görsel Sanatlar.....	38
Görsel Sanatlar Eğitiminin Bireysel ve Toplumsal Etkisi.....	39
Görsel Sanatlar Eğitimi Bütün Öğrenciler İçin Gereklidir	41
Görsel Sanatlar Eğitimi Hayat ve Öğrenme İçin Önemlidir.....	42
İkinci Bölümün Kaynakçası	44

3. BÖLÜM

Görsel Sanatlar Eğitimi Tarihi

Eski Yunan'dan On Sekizinci Yüzyıla Batı'da Görsel Sanatlar Eğitimi	46
Klasik Yunan ve Roma Çağı.....	47
Orta Çağ	48
Rönesans.....	48
17'nci Yüzyıl Fransız Akademisi.....	48
18'nci Yüzyıl Aydınlanma Çağı	49
On Dokuzuncu Yüzyılda Batı'da Görsel Sanatlar Eğitimi	49
19'ncü Yüzyıl Devrimleri	49
Avrupa'da Mesleki Görsel Sanatlar Eğitimi.....	50
Amerika'da Mesleki Görsel Sanatlar Eğitimi	50
Avrupa Üniversitelerinde Görsel Sanatlar Eğitimi	50
Amerikan Üniversitelerinde Görsel Sanatlar Eğitimi.....	51
İlk ve Ortaöğretimde Görsel Sanatlar Eğitimi.....	51
Romantik İdealizm ve Görsel Sanatlar Eğitimi	52
19'ncü Yüzyıl Britanya'sında (İngiltere, İskoçya, Galler) Görsel Sanatlar Eğitimi	53
Yirminci Yüzyılda Batı'da Görsel Sanatlar Eğitimi	54
Görsel Sanatlar ve Elişi (Resim-İş) Akımı	54
Genel Eğitim Felsefeleri.....	54
Birinci Dünya Savaşı Öncesi ve Sonrası Görsel Sanatlar Eğitimi	55
Görsel Sanatlar Eğitimi ve İkinci Dünya Savaşı Öncesi Büyük Bunalım	55
20'nci Yüzyıl Britanya'sında Görsel Sanatlar Eğitimi	56
İkinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Batı'da Görsel Sanatlar Eğitimi	58
Türkiye'de Görsel Sanatlar Eğitiminin Kısa Tarihi	60
Görsel Sanatlar (Resim-İş) Eğitiminde Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	60
Türkiye'de Güzel Sanatlar ve Tasarım Okulları.....	63
Cumhuriyet Dönemi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Gazi Eğitim Enstitüsü.....	65

Siyasal ve Toplumsal Bunalımın Görsel Sanatlar Eğitimine Etkisi.....	67
Yeni Anayasal Dönemde Görsel Sanatlar Eğitimi.....	68
20'nci Yüzyıl Sonunda Türkiye'de Görsel Sanatlar Eğitimi	69
Türkiye'de Görsel Sanatlar Eğitiminin Bir Değerlendirmesi	70
Üçüncü Bölümün Kaynakçası	73

4. BÖLÜM

Genel Eğitimde ve Görsel Sanatlar Eğitiminde Öğrenmeye İlişkin Görüşler

Eğitim ve Öğrenmeye İlişkin Çeşitli Görüşler.....	76
Erken Dönem Eğitimcileri ve Düşünürleri.....	77
İşlevsel Psikoloji.....	78
Gestalt Psikolojisi	80
Burrhus Frederik Skinner ve Davranışçılık	81
Hümanistik (İnsancıl) Psikoloji	81
Piaget ve Bilişsel Psikoloji	82
Beyin Araştırmaları	84
Çoklu Zekâ Kuramı.....	85
Bilginin Doğası	86
Bilginin Oluşturulması	86
Çoklu Zekâ Kuramına Görsel Sanatlar Eğitimi Açısından Bir Bakış	87
İçsel Zekâ	88
Görsel Sanatlarda Öğrenme İşlemi	89
Öğrenci Merkezli Öğrenme	89
Etkin (Aktif) Öğrenme.....	90
Çocuk Gelişimine Uygunluk	90
Beyin Tabanlı Öğrenme.....	91
Yarım Küre Kuramı ve Görsel Sanatlar	92
Görsel Sanatlar Eğitiminde Öğrenme Koşulları.....	96
Öğrenenler Topluluğu	96
Yetkililik.....	96
Görsel Sanatlarda Öğrenmenin Önemi ve Kapsamı.....	97
Görsel Okuryazarlık.....	97
Estetik Karar Verme.....	98
Öğrenmenin Kapsamı (Öğrenilecek Konular).....	99

Görsel Sanatlarda Öğrenmenin Anlamı.....	99
Görsel Sanatlar Eğitimi ve Toplumsal Değerler	100
Görsel Sanatlar Eğitimine Halkın Bakışı	102
Dördüncü Bölümün Kaynakçası	104

5. BÖLÜM

Görsel Sanatlar Eğitiminde Değişim ve Gelişim

Çizek ve Çocuğun Sanatsal Gelişimi	107
Görsel Sanatlar (Resim-İş) Öğretmenlerinin Değişim ve Gelişime Etkileri	108
Owatonna Projesi	109
Bauhaus.....	109
Bilginin Temel Yapısı Olarak Sanat: Sanatsal İçeriğe Doğru	110
Çağdaş Görsel Sanatlar Eğitiminde Bazı Temel İnançlar.....	110
Eğitimde Görsel Sanatların Yeri	112
Dengeli Bir Görsel Sanatlar Eğitimi Nasıl Olmalıdır?	113
Öğrenciler İçin Dengeli Görsel Sanatlar Eğitimi Programının Etkileri ve Sonuçları..	114
Beşinci Bölümün Kaynakçası.....	116

6. BÖLÜM

Görsel Sanatlar Eğitiminde Öğretmenler

Görsel Sanatlar (Resim) Öğretmeninin İnanç ve Görüş Açısı	118
Görsel Sanatlar Öğretmenin ve Öğretimin Önemi.....	118
Görsel Sanatlar Öğretiminin Düşünsel Yönü	120
Eğitim ve Öğretimde Bir Araç Olarak Görsel Sanatlar	120
Anlatım Aracı Olarak Görsel Sanatlar	121
Sanatın Kendisi İçin Sanat (Sanat İçin Sanat).....	121
Görsel Sanatlar Dersi Programını Okulla ve Toplumun Geniş Bir Kesimiyle İlişkilendirme	122
Görsel Sanatlar Eğitimini Savunma	124
Öğrencilerin Sanatsal Çalışmalarının Sergilenmesi	125
Toplumsal Sanat Etkinlikleri.....	126
Sanatla İlgili Konuşma.....	126
Sanatla İlgili Yazı Yazma.....	126
Toplumun Sanat Kaynakları	127
Altıncı Bölümün Kaynakçası	128

7. BÖLÜM

Görsel Sanatlar Eğitimi ve Yaratıcılık

Yaratıcılık nedir?.....	130
Yaratıcılık ve Zekâ	132
Yaratıcılık ve Eğitim	133
Görsel Sanatlar Eğitiminde Yaratıcılık.....	135
Görsel Sanatlar Öğretiminde Yaratıcı ve Yaratıcı Olmayan (Öykünmeci) Öğrenme Davranışı Arasındaki Farklılık.....	138
Duyarlık.....	141
Akıcılık	142
Esneklik	142
Özgünlük.....	142
Çözümleme	143
Birleştirme.....	143
Yeniden Tanımlama	143
Tutarlı, Uyumlu (Ahenkli) Düzenleme.....	143
Yedinci Bölümün Kaynakçası	144

8. BÖLÜM

Görsel Sanatlar Eğitimine Yüklenen Amaçlar ve Gerekliliğine İlişkin Görüşler

Temel Amaçlar	146
Özel Amaçlar	147
Görsel Sanatlar Eğitimi Okullarda Niçin Gereklidir?.....	148
Niçin Görsel Sanatları Öğretiyoruz?	148
Görsel Sanatlar Eğitimine Yüklenen Genel Amaçlar.....	149
Güzel Sanatlar Eğitiminin Gerekliliğine İlişkin Bazı Görüşler	151
Sekizinci Bölümün Kaynakçası	154

9. BÖLÜM

Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi

Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitiminin Kuramsal Temeli	156
Bir Disiplin (Alan) Olarak Görsel Sanatlar.....	159
Disipline Dayalı Sanat Eğitimi.....	161

Disipline Dayalı Sanat Eğitiminde Günümüzde Yaşanan Gelişmeler: Yöntemin Değerlendirilmesi.....	163
Türkiye’de İlk ve Ortaöğretim Programlarında Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimine Doğru.....	164
Yeni Yöntemde Sanat Disiplinleri.....	165
Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitiminin Genel Amaçları	167
Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitiminin Temel Yapısı.....	169
Dokuzuncu Bölümün Kaynakçası.....	171

10. BÖLÜM

Görsel Sanatlar Eğitiminde Standartlar

Standart ve Standartlaştırma Nedir?.....	174
Standartlaştırmanın İçeriği ve Önemi	174
Standartlaştırmanın Yararları	175
Standartların Hazırlanması.....	175
Eğitimde Standartlaşmanın Ortaya Çıkışı	176
Görsel Sanatlar Eğitiminde Standartların ve Standartlaştırmanın Ortaya Çıkışı	177
Standartların Görsel Sanatlar Eğitimine Getirebileceği Değişiklikler	179
Görsel Sanatlar Eğitimi Alanında Standartların Hazırlanışı	180
Öğrenci Standartları	180
Anaokulu – 4. Sınıf Düzeyi Görsel Sanatlar Öğrenci Standartları	182
5 – 8. Sınıf Düzeyi Görsel Sanatlar Öğrenci Standartları	184
9 – 12. Sınıf Düzeyi Görsel Sanatlar Öğrenci Standartları	187
Fakülte ve Öğretmen Standartları.....	191
Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede Standartlar	192
Öğretmen Yeterlikleri	192
Konu Alanı ve Alan Eğitimine İlişkin Yeterlikler	192
Konu Alanı Bilgisi	192
Alan Eğitimi Bilgisi	192
Öğretme-Öğrenme Sürecine İlişkin Yeterlikler	193
Planlama	193
Öğretim Süreci	193
Sınıf Yönetimi	194
İletişim	194
Öğrencilerin Öğrenmelerini İzleme, Değerlendirme ve Kayıt Tutma	194
Tamamlayıcı Mesleki Yeterlikler	194

Amerika Birleşik Devletleri'nde Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştirmede Standartlar	195
Görsel Sanatlar Öğretmeni İçin Ana İlkeler	196
Program Standartları	199
Görsel Sanatlar Eğitimi Müfettişleri.....	200
Altyapı Standartları.....	200
Sağlık ve Güvenlik.....	202
Onuncu Bölümün Kaynakçası.....	203

11. BÖLÜM

Yirmi Birinci Yüzyılda Görsel Sanatlar Eğitimi

Yirmi Birinci Yüzyıl Başlarında Türkiye'de Durum	206
Görsel Sanatlar Eğitimi ve Öğretiminin Gerekliliği ile İlgili Olarak.....	206
Görsel Sanatlar Eğitimi ve Öğretiminde Yanlış ve Çelişkili Adlandırmalarla İlgili Olarak	207
Eğitim-Öğretim Programları ile İlgili Olarak	207
Okullarla İlgili Olarak.....	208
Eğitim Fakülteleriyle İlgili Olarak.....	209
İstihdam Alanlarıyla İlgili Olarak	209
Yirmi Birinci Yüzyılda Ülkemizde Neler Yapılabilir?	211
Yirmi Birinci Yüzyılda Görsel Sanatlar Eğitiminin Yeri ve Önemi.....	212
Yirmi Birinci Yüzyılda Görsel Sanatlar Eğitiminin Bireye ve Topluma Sağlayacağı Yararlar.....	214
On Birinci Bölümün Kaynakçası.....	216

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE KULLANILAN BAZI SÖZCÜK VE KAVRAMLAR.....	217
GÖRSELLERE İLİŞKİN ELEKTRONİK KAYNAKLAR	223
İNDEKS	225

1. BÖLÜM

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE TANIMLAR, KAVRAMLAR VE YANILGILAR

Çevremizde sıklıkla karşılaştığımız üzere, bazı insanlar sergiledikleri farklılıklar ve yetenekleri ile diğerlerinden ayrılırlar. Kimisi güzel şiir, hikâye yazar; kimisi saz veya keman çalar, kimisi de güzel resim ya da heykel yapar. Bazı kişiler de ömrümüzün önemli bir bölümünü geçirdiğimiz yapıları tasarlarlar. Bu farklı insanların bir bölümünün uğraştıkları işe, ortaya koydukları çabaya sanat, kendilerine sanatçı demektediriz. Kimi zaman gıpta ettiğimiz bu kişilerin çabalarının izlenmesi ve tamamının ya da bir bölümünün taklit edilerek tekrarlanması veya öğrenilmesi mümkün olabilmekte; kimi zaman da o yaratılanlardan yola çıkılarak verilecek eğitimle yeni sanat eserlerinin yaratılması ya da bireylerin zevk ve duyarlıklarının geliştirilmesi mümkün olmaktadır. Bunun anlamı sanatın, öğretilebilir bir disiplin alan olarak yapılandırılması halinde eğitimine ve öğretimine imkân verecek, ayırt edilebilir bir içeriğinin olduğudur.

Ülkemizde sanat sözcüğü birbirinden farklı anlamlarda kullanılabilmektedir. Sözelimi yaratıcılıktan ve yetenekten çok, ustalık gerektiren marangozluk, demircilik, mobilyacılık vb. zanaat alanlarına sanat denildiği gibi; sözleri ve bestesi başkası tarafından yapılmış şarkıların seslendirilmesine sanat ve seslendirenlere de sanatçı denilmektedir. Bu adlandırmalar, öteden beri bir kavram yanılığası olarak yapıla gelmektedir. Bununla birlikte günümüzde doğru bir tanımlamayla yaratıcılık, buluş, hayal gücü, özgünlük, yeti ve yeteneğe dayalı şiir, roman, hikâye, müzik, tiyatro, resim, heykel, seramik gibi alanlar sanat; bunları yaratan ve uygulayanlar da sanatçı sözcükleri ile ifade edilmektedir. Ayrıca sanatla teknolojiyi buluşturan mimarlık ve onu yaratana verilen ad olan mimar tanımlaması ile; işlevselliği estetikle bütünleştirme amacını mimarlıkla paylaşan “tasarım” ve “tasarımcı” kavramları, son zamanlarda toplumumuzda hızla yaygınlaşmakta olup, doğru bir adlandırma olarak yerleşmekte ve kullanılmaktadır. Her ne kadar geniş ve zengin tasarım alanlarının sadece bir bölümünü tanımlasa da iş ve sanat çevrelerinde kimi zaman tasarım olgusuna sadece “endüstriyel sanatlar” denildiğine de rastlamaktayız.

Sanatla teknolojinin yanı sıra, sanatla bilimi buluşturan önemli alanlar da vardır. Bu alanlardan birisi hiç kuşkusuz *görsel sanatlar eğitimi*dir. Görsel sanatlar eğitimi, gerek okul öncesinden üniversite düzeyine kadar uygulanan *örgün*; gerekse boş zamanları değerlendirme, bir hobi alanı olarak *yaygın* biçimiyle müzelerde, özel ve devlet sanat galerilerinde, beşikten mezara ya da ömür boyu sürebilecek niteliğiyle geçen yüzyılın olduğu gibi, bilgi ve iletişim çağı olarak nitelenen yirmi birinci yüzyılın da en önemli eğitim alanlarından biri olmaya devam edecektir.

Bu düşüncelerden hareketle kitabımızın birinci bölümünde öncelikle, görsel sanatlar eğitimini adlandırma sorunundan başlayacak, daha sonra sanat eğitiminin alt yapısını oluşturan sanat ve eğitim kavramlarına açıklık getirmeye çalışacak, bunu yaparken her biri ciltler dolusu kitaplardaki bilgilerle açıklanabilecek içerik ve özelliğe sahip bu kavramları çok fazla ayrıntıya girmeden incelemeye gayret edeceğiz.

Görsel Sanatlar Eğitimi Adlandırma Sorunu

Ülkemizde sanat eğitiminde öncelikli olarak sanat sözcüğünün yanlış anlaşılmasından ve tanımlanmasından; sonra da çeşitli sanatların eğitimdeki yanlış adlandırılmasından kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaktayız. Eğitim kurumlarına baktığımızda, sanat konularının her alanın özel olarak adlandırılması ile oluşmuş dersler şeklinde yer aldığını görmekteyiz. Sözelimi “müzik eğitimi” ifadesi ile müziğin ilk, orta ve yüksek öğretimdeki eğitimini rahatlıkla anlarız. Bu ders kapsamında sazıyla sözüyle ve kuramıyla müzik bir bütün olarak düşünülmüştür. Dolayısıyla müzik eğitimi terimi anlam olarak kimsede soru işareti bırakmayacak kadar açıktır. Halbuki resim, heykel, seramik gibi iki ve üç boyutlu görsel sanatlarla; tekstil, grafik, takı gibi tasarım alanlarının eğitimi ve öğretiminde ise adlandırma sorunuyla karşılaşırız. Çünkü bu güzel sanatların ve tasarımın çeşitli dallarını birleştirerek verilen eğitim, ilköğretimde “resim-iş”, ortaöğretimde “resim”; mesleki ortaöğretimde “resim”, “tekstil”, “grafik” adları ile yer almakta ve sanki sadece adlarıyla ilgili konularla sınırlı kalmaktadır gibi bir izlenim ortaya çıkmaktadır. Sanat eğitimi tarihimize baktığımızda –ki daha ayrıntılı bilgi ayrı başlık halinde ilerleyen bölümlerde verilmektedir- “resim” adlandırmasının Osmanlı döneminde açılan yeni askeri ve sivil okullarda daha 19’ncü yüzyılın başlarında ilk defa kullanıldığını görmekteyiz. Ancak o dönemde dersin içeriğini ve programını adına uygun olarak resim konuları oluşturmuştur.

İki ve üç boyutlu görsel sanatlarla tasarım alanlarının yükseköğretimdeki yapılması ve adlandırılması ise farklılık göstermektedir. 1883 yılında İstanbul’da

Türk sanat eğitiminde “Resim” adlandırması ilk kez 19’uncü yüzyılın başlarında kullanılmıştır.

kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi görsel sanatlardan resim, heykel ve mimarlık alanında eğitim vermektedir. 1928 yılında Güzel Sanatlar Akademisi’ne dönüşen bu kurumda var olan bölümlerin yanı sıra 1929-32 yılları arasında seramik, iç mimari, grafik ve afiş, “tezyînât” bölümü içerisinde uzmanlık dalları olarak kurulmuş-

tur. Türkiye’nin Batılı anlamda sanat eğitimi veren ilk yüksek okulu olan bu kurumun adı 1969 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, 1982’de de Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi olarak değişmiştir. Bu yüksek sanat eğitimi kurumuna verilen “Güzel Sanatlar” adı, içerdiği bölümler ve uzmanlık alanlarıyla bir uyum göstermektedir. Burada kullanılan “güzel sanatlar” adlandırması görme ve dokunma duyusuna hitabeden sanatları tanımlamış olmaktadır. Ancak, aynı etkinin ve sanatsal çeşitliğin ilk ve ortaöğretimdeki görsel sanatlar (resim-iş) derslerinde olmadığını görmekteyiz. Gerek ilk ve ortaöğretimde, gerekse öğretmen yetiştiren kurumlarda yalnızca “resim”, daha sonra da “resim-iş” adlandırmasının, daha 19’ncü yüzyılda açılan okullardaki “resim” dersine dayandığı

ortaya çıkmaktadır. Nitekim Osmanlı döneminde ve Cumhuriyetin ilk yıllarında okullarda yer alan görsel sanatlar dersine hep ‘resim’ adı verilmiş ve müfredat programları da resim ağırlıklı olarak düzenlenmiş, üç boyutlu çalışmalar ve tasarım alanları önemsizdir. 1926 yılında Ankara’da kurulan Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü’nde, 1932 yılında öğretime başlayan ve orta dereceli okullar ile öğretmen okullarına görsel sanatlar dersini verecek öğretmenler yetiştiren bölüm de bu etkiyle “Resim Bölümü” olarak adlandırılmıştır. 1940’lı yıllarda “iş eğitimi” hareketinin bir sonucu olarak ilköğretimde derslerin adı, Enstitüde de bölümün adı, “Resim-İş” olarak değiştirilmiştir (Özsoy, 1996). 1982’de çıkan YÖK yasası ile enstitüler eğitim fakültelerine dönüştürülünce bölümler de “Resim-İş Eğitimi Bölümü” adını almıştır.

Bugün Marmara Üniversitesi bünyesinde bulunan Güzel Sanatlar Fakültesi tasarım ağırlıklı eğitim veren bir görsel sanatlar yüksek eğitim kurumudur. Kuruluşu 1955 yılına kadar uzanan bu kurum, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak ve Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu adıyla kurulmuştur. Okul, 1957 yılında eğitim ve öğretime başlamıştır. İzleyen yıllarda Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu olarak adı değiştirilen bu kurum 1982’de Güzel Sanatlar Fakültesine dönüştürülerek yeni kurulan Marmara Üniversitesine bağlanmıştır. İçerdiği bölümler itibarıyla adına uygun olarak görsel sanatlar ve tasarım alanlarında eğitim veren bu kurumun, her ne kadar öğrenci alımı yapmamış olsa da, daha sonradan Sahne ve İmge Sanatları ile Müzik Bölümleri’ni de yapısına aldığı görülmektedir. Burada “Güzel Sanatlar” adlandırması sadece görsel sanatlarla tasarım alanları için kullanılmış, 1982 yılına kadar müzik, sahne sanatları gibi diğer dalları içermemiştir. Bu kurumlardan farklı olarak İzmir’de 1975 yılında Ege Üniversitesi bünyesinde daha kuruluşunda fakülte olarak eğitim ve öğretime başlayan Güzel Sanatlar Fakültesi, yukarıdaki örneklerin aksine 1976-77 yılında açılan “Sahne Sanatları” bölümüyle, güzel sanatlar adlandırmasının, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki bazı eyaletlerdekine benzer şekilde tüm sanatları içerecek şekilde kullanıldığı ilk yüksek öğretim kurumu olmuştur. 1982’de yeni kurulan Dokuz Eylül Üniversitesi’ne bağlanan bu fakültede daha sonra müzik bilimleri bölümünün yanı sıra görsel sanatlara ve tasarım alanlarına ait diğer bölümler de açılmıştır. Önce bu fakültenin daha sonra da ülkenin değişik illerinde açılan yeni güzel sanatlar fakültelerinin içerdiği bölümler itibarıyla yüksek öğretim literatüründe “güzel sanalar eğitimi” adlandırması tüm sanatları kapsar bir niteliğe bürünmüştür. Bunu Türk Dil Kurumu’nun Türkçe Sözlüğü’nde yapılan tanımda da açıkça görmekteyiz: Sözlük güzel sanatları “edebiyat, müzik, resim, heykel, mimarlık, tiyatro gibi insanda coşku ve hayranlık uyandıran sanatlar” olarak tanımlamaktadır (TDK,1988: C.1.s.589).